

concert
info
Brooklyn
Rider

de Doelen

New Yorkse strijkkwartet-rocksterren

vr 17 maart 23
Jurriaanse Zaal 20.15

programma

vr 17 mrt 23 | Jurriaanse Zaal 20:15

New Yorkse strijkkwartet-rocksterren

vuur

Dmitri Sjostakovitsj (1906-1975)

Strijkkwartet nr. 8, op. 110

Akshaya Avril Tucker (1992)

Hollow flame (Nederlandse première)

water

Osvaldo Golijov (1960)

Tenebrae

Conrad Tao (1994)

Undone (Nederlandse première)

aarde

Ruth Crawford Seeger (1901-1953)

Suite of American Folk Songs (arr. Colin Jacobsen)

Dan Trueman (1968)

Under my feet (Nederlandse première)

lucht

Henri Dutilleux (1916-2013)

Ainsi la nuit

Andreia Pinto Correia (1971)

Aere senza stelle (Nederlandse première)

uitvoerenden

Brooklyn Rider:

Johnny Gandelsman **viool**

Colin Jacobsen **viool**

Nicholas Cords **altviool**

Michael Nicolas **cello**

toelichting

call to action in muziek

Het universum, alles, de muziek en dit concertgebouw: het is opgebouwd uit vier elementen. Dat dacht althans de presocratische filosoof Empedocles uit Sicilië, die de elementenleer formaliseerde en grote invloed uitoefende op denkers na hem. De aantrekkingskracht van het idee schuilt in de intuïtieve eenvoud ervan, en ook in andere culturen leefde het idee van vier basiselementen.

Maar in onze tijd hebben de vier elementen onherroepelijk een nieuwe lading gekregen. Vuur, Water, Lucht, Aarde: je hoeft ze maar op te sommen en de contouren van de huidige klimaatramp tekenen zich af.

Brooklyn Rider – ook een strijkkwartet bestaat uit vier elementen – koos bij ieder element een bestaande compositie. Muziek om de schoonheid van de aarde te vieren, maar óók om woede, verdriet en rouw te kanaliseren. Daarnaast vroeg het kwartet vier componisten om nieuw werk voor het project te schrijven. Het resultaat is een indringend en gevarieerd programma dat de koe bij de horens vat, maar ook hoop en troost biedt.

vuur

Dmitri Sjostakovitsj:

Strijkkwartet nr. 8, op. 110

Het *Achtste strijkkwartet* geldt als Sjostakovitsj' meest intieme. Het is een zelfportret, ondertekend met het DSCH-

motief: de initialen van de componist in het Duits, vertaald in noten, waarmee de cello het werk begint. Sjostakovitsj schreef het in de zomer van 1960 in slechts drie dagen tijd, in de kapotgebombardeerde Duitse stad Dresden. Hij was ziek en net onder grote druk toegetreden tot de Communistische Partij. Hij droeg het werk op aan alle 'slachtoffers van fascisme en oorlog' en het verhaal gaat dat hij na voltooiing zelfmoord had willen plegen. Gelukkig is het zo ver niet gekomen. Na het diep-elegische openingsdeel brandt het los in het Allegro molto: vurige muziek waar de snaren bijkans van ontvlammen.

Akshaya Avril Tucker: Hollow flame

In Californië, waar Akshaya Avril Tucker sinds enkele jaren woont en werkt, is het vuur geen abstract element: het is een constante dreiging die ieder jaar weer toeslaat en grote stukken land in as legt, zelfs hele gemeenschappen

toelichting

verwoest. Tucker is opgeleid als cellist, maar ze studeerde ook klassieke Indiase dans; met de Nataraj Dance Company voerde ze over de hele wereld de kleurrijke Indiase tempeldans Odissi uit. De muziek- en danstradities van Zuidoost-Azië zijn dan ook een vormende factor geweest in haar groei als componist. *Hollow flame* is een soort 'dagboek', licht Tucker toe, waarmee ze het moeilijke onderwerp van de bosbranden en de klimaatcrisis wil adresseren: het is 'een poging mijn eigen verdoving onder ogen te zien, mijn onvermogen om over dit onderwerp te praten.' *Hollow Flame* bestaat uit vijf secties: 'Chant-like, door een kathedraal van bomen', 'Plotseling helder', 'Razend', 'De Aarde' en 'Echo's van een leeg woud'.

water

Oswaldo Golijov: Tenebrae
Met het meditatieve *Tenebrae* wilde de Argentijnse componist Golijov een werk schrijven dat zich vanuit verschillende perspectieven laat beluisteren. Van uit de verte trekt vooral de beeldschone oppervlakte de aandacht, maar als je dichterbij komt hoor je, in Golijovs woorden, dat 'de muziek vol pijn is'. De titel (Latijn voor 'duister') duidt op een nachtdienst die traditioneel drie dagen voor Pasen werd gehouden. Golijov ontleende de titel aan een werk van barokcomponist Couperin, *Leçons de ténèbres pour le mercredi saint* ('Duisternislezingen voor Schortelwoensdag'); uit de derde Leçon haalde Golijov ook enkele melodieën die hij als basis-materiaal voor zijn composi-

tie gebruikte. De uitdaging, aldus Golijov, was 'muziek te schrijven die klinkt als een rondzwevend ruimteschip dat nooit de grond raakt'.

Conrad Tao: Undone

Conrad Tao is niet alleen componist, hij is ook een veelgevraagd concertpianist met een breed repertoire dat reikt van Amerikaanse componisten als Julia Wolfe en David Lang tot Moessorgski en van Rachmaninov tot Toru Takemitsu. Misschien is er wel enige invloed van die laatste terug te horen in Tao's bijdrage, *Undone*, want ook klankschilderaar Takemitsu componeerde regelmatig over het element water. Bij Tao begint één violist met een virtuoze, bij vlagen krassende golfbeweging over zijn snaren; de anderen vallen hem bij met

vergelijkbaar woelige muziek, zodat er een golvend spanningsveld ontstaat waarin kalmte en wanorde om voorrang strijden.

aarde

Ruth Crawford Seeger: Suite van American Folk Songs

Ruth Crawford Seeger was een van de spraakmakendste componisten van haar tijd, in de jaren 20 en vroege jaren 30 van de vorige eeuw, een volbloed modernist en een vernieuwer. Halverwege de jaren 30 verlegde ze haar werkveld, misschien niet toevallig na haar huwelijk met de vooraanstaande musicoloog en folk-onderzoeker Charles Seeger, en werd ze verzamelaar, conservator en arrangeur van traditionele Amerikaanse volksmuziek. In de Library of Congress werkte ze nauw samen met etnomusicologen John en Alan Lomax in het Archive of American Folk Song. Violist Colin Jacobsen van Brooklyn Rider stelde een suite samen uit de uitgebreide collectie transcripties en arrangementen van Amerikaanse volksliedjes die Crawford Seeger maakte: schitterende, wat je noemt *aardse* muziek.

Dan Trueman: Under my feet

Dan Trueman was blij dat Brooklyn Rider hem het element aarde toebedeelde: hij is zelf violist, of eigenlijk 'fiddler', en fiddlers zijn 'earthy musicians', aldus Trueman in een toelichting op zijn werk.

'Bovendien stamp ik tijdens het spelen veel met mijn voet, en wanneer ik dansers begeleid voel ik hun passen via de grond. Zulke ritmes hoor je ook terug in mijn stuk.' In Trueman's *Under my feet* moeten de mannen van Brooklyn Rider niet alleen stampen, ze moeten hun instrumenten ook in ongebruikelijke stemmingen brengen, zoals in Amerikaanse folkmuziek vaker het geval is. Daarnaast was ook Bach was een belangrijke inspiratiebron voor Trueman bij het componeren. In zijn werk maken de aardse texturen van de fiddlers op zeker moment plaats voor muziek die direct is geïnspireerd op een Bach-koraal.

lucht

Henri Dutilleux: Ainsi la nuit

De Fransman Dutilleux behoort niet tot de bekendste, maar wel tot de beste componisten van de twintigste eeuw. Zijn muziek is abstract en soms weerbarstig, maar Dutilleux was een ongeëvenaarde klankmagiër die de betoverendste kleuren schilderde. Het strijkkwartet *Ainsi la nuit* ('Aldus de nacht') geldt als een hoogtepunt in het genre. Dutilleux componeerde het halverwege de jaren 70. In de zeven delen onderzoekt hij telkens andere speeltechnieken (zoals pizzicato of flageoletten) of ordeningsprincipes (zoals dynamiek of contrastwerking). Typisch voor Dutilleux is dat het 'thema' niet onmiddellijk aan het begin klinkt: de muziek wordt als het ware in

brokjes opgediend, motieven roepen eerdere motieven in herinnering en zo groeit de muziek op organische wijze. Pas achteraf begrijp je wat je aan het begin hebt gehoord.

Andreia Pinto Correia: Aere senza stelle

Andreia Pinto Correia is geboren in Portugal maar studeerde onder meer in de VS en woont en werkt in Brooklyn. Wel blijven muziek, literatuur én natuur van het mediterrane gebied een bron van inspiratie voor haar. Voor *Aere senza stelle* ('hemel zonder sterren') verdiepte ze zich in de stofstormen die Saharazand naar het Iberisch schiereiland blazen en die de sterren verduisteren – een fenomeen dat ze kent uit haar jeugd. Tegenwoordig wordt er volop klimaatonderzoek naar verricht. Ook klassieke auteurs als Homerus en Plutarchus schreven erover, maar Pinto Correia ontleende haar titel aan het derde canto van het Inferno uit de *Divina Commedia*, waar Dante de hel betreedt en het geweeklaag van de verdoemden, 'in eeuwig donker rondgedragen', vergelijkt met 'zand door wind in werveling gebracht' (in de vertaling van Ike Cialona en Peter Verstegen). Het driedelige *Aere senza stelle* eindigt met het akoestische equivalent van zo'n verblindende stofwolk. tekst: Joep Stapel

Brooklyn Rider © Shervin Lainez

biografie

Brooklyn Rider

Brooklyn Rider doet het allemaal net anders. Het Amerikaanse strijkkwartet, opgericht en gevestigd in Brooklyn, New York, staat bekend om zijn innovatieve programmering en het grote belang dat het hecht aan eigentijdse muziek. Brooklyn Rider werkt graag samen met componisten en heeft talloze werken in première gebracht, van gevestigde namen én van aanstormende talenten.

Op het vorige maand verschenen album *The wanderer* combineert de groep nieuw werk van Osvaldo Golijov met Schuberts canonieke strijkkwartet *Der Tod und das Mädchen* – beide op het hoogste niveau. Brooklyn Rider gebruikt zijn podium bovendien om maatschappelijke thema's aan te kaarten, zoals bewustwording van de klimaatcrisis in *De Vier Elementen*.
www.brooklynrider.com

Brooklyn Rider © Shervin Lainez

agenda tips

tips van onze programmeurs:

zo 19 mrt | Jurriaanse Zaal, 20:15
Sheku Kanneh-Mason
cello-toptalent uit muzikale familie

za 1 apr 23 | Jurriaanse Zaal, 20:15
Islands
Asko|Schönberg i.s.m. BredaPhoto

za 22 apr 23 | diverse zalen, 19:00
ROAM
Boris Acket x Codarts x Willem de Kooning

ontdek het
programma op
dedoelen.nl

genoten van dit concert?

steun de Doelen en help mee met het realiseren van een bijzonder en innovatief programma!

bekijk hoe jij kan bijdragen op dedoelen.nl/steun

Stay in touch!
See you @dedoelen &
share your pictures #dedoelen
📷 📱 🌐 📺

tickets & info:
www.dedoelen.nl
+31 10 217 17 17
Schouwburgplein 50, Rotterdam

